

Az 1956-os magyar forradalom visszhangja Erdélyben

Romániában, az erdélyi magyarság körében, a magyarországihoz hasonló forradalmi megmozdulásokra, fegyveres harcokra nem került sor. Az itteni magyarság viszont ideig-óráig visszanyerte önbizalmát. Értelmiségiek, egyetemisták, kétkezi munkások, földművesek fejezték ki együttérzésüket a magyar forradalom eszméivel, mindazokkal, akik fegyverrel a kezükben harcoltak a “tigris karmaiba esett” Magyarország felszabadításáért.

A legfelsőbb román párt- és államvezetés attól tartott, hogy a forradalmi eszmék áttérjednek Romániába is, s ezáltal hasonló megmozdulásokra kerül sor. Így a legszigorúbb intézkedéseket, totális cenzúrát vezettek be, hogy a forradalmi eszmék terjedését megakadályozzák.

Erdély szerte megmozdulások indultak meg a magyarországi események hallatán, viszont ezek a tettek eltörpültek az ezekért indított megtorlásokhoz képest. Diáktüntetések alakultak ki Temesváron. Akárcsak a baróti kisdíákok, a szászrégeni magyar gimnázium tanulói is kitörő lelkesedéssel fogadták a magyar forradalom hírért. Viszont 1960 júniusában letartóztatták ezeket a tanulókat, majd következtek a kihallgatások és 1 évtől 23 évig terjedő börtönbüntetések róttak ki megannyi fiatalra.

A román kommunista diktatúra számára a magyar forradalom vérbefojtása kiváló ürügyet jelentett az “ellenforradalmár-gyanús” kisebbségi értelmiségi elittel való leszámolásra. Innen már nyílegyenes út vezetett az önálló intézmény- és iskolahálózat elsorvasztásához, 1959 februárjában a Bolyai Tudományegyetem felszámolásához. Az erdélyi magyarságot elsősorban értelmiségében sújtotta a kommunista diktatúra retorziója. A román legfelsőbb párt- és államvezetés kezdettől fogva igen veszélyesnek minősítette a magyar forradalommal és szabadságharcral való szolidaritás nyomán kialakult helyzetet.

A magyarországi forradalmi események időszakában, a kolozsvári egyetemi hallgatók körében a Szabad Európa Rádió, az Amerika Hangja adásainak hallgatásán és rendszeres kommentálásán kívül más akcióra alig került sor. Az egyetlen, s később sokat emlegetett “megmozdulásra” 1956. november elsején, Halottak Napján, a Házsongárdi Temetőben került sor, ahol a magyar irodalom és szellemi élet nagyjai sírján elhelyezték a kegyelet virágait és égő gyertyáit. Viszont a szekuritáté és a belügy emberei ott vizslattak, fényképezték a megemlékezőket. A fényképek alapján elkezdődött az azonosítás és meghurcoltatás.

Az egyetemi kollégiumokban, a lakásokban éjjel-nappal szólt a rádió, lélegzetvisszafojtva hallgatták a Magyarországról, Budapestről, a forradalmi harcokról és változásokról szóló tudósításokat.

A Bolyai Egyetem több hallgatóját és oktatóját vádolták meg “nyilvános fölbujtás” vádjával és ítélték több évi börtönbüntetésre, mivel a forradalom kirobbanása ideje alatt Magyarországon tartózkodtak tudományos munkájuk vagy a Halottak napi megemlékezésen való részvételük miatt. Alig kezdődött meg az 1958–1959-es egyetemi tanév, 1958 októberében sor került arra a gyászos nagygyűlésre, amely jó-néhány egyetemi hallgató sorsát megpecsételte.

Kihallgatások sorozata kezdődött el, majd következett az újabb nagygyűlés, mely 1958. november 4-én volt. Utána valóságos boszorkányüldözés kezdődött az egyetemen. A letartóztatások, bebörtönzések, a diákok és tanárok kizárása az egyetemről mindennapossá vált. Majd 1959. február 23-án bejelentették, hogy a két kolozsvári egyetemet, a Babeş és a Bolyai Egyetemet, egyesíteni fogják. Senkinek nem lehetett kérdése vagy hozzászólása!

A magyar forradalmi események hatására alakult meg a sepsiszentgyörgyi Székely Ifjak Társasága. Egy emlékezetesebb esemény 1957. majd 1958. március 15-én volt, amikor a csoport néhány tagja megkoszorúzta a Sepsiszentgyörgy központjában lévő 1848–1849-es emlékművet. Sepsiszentgyörgyön hamar elterjedt a hír: megkoszorúzták a negyvennyolcas emlékművet! Azonban amikor elhelyezték a koszorút az emlékmű tapaszán, megszólalt a szekus sípszó, minden irányból rohantak feléjük. Eljárást indítottak ellenük, majd elrettentő ítéleteket hirdettek ki, 6 évtől 18 évig terjedő szigorú börtönbüntetésre és kényszermunkára ítélték a koszorúzó gyerekeket, akik alig múltak 16 évesek.

Az “osztályharc”, a kuláklisok jogos elégedetlenséget váltottak ki a csíki falvakban is, de az eredmény itt is hasonló volt.

A kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben 1959-ben valóságos terrorhullám seprig végig. A teológiát mint magyar intézetet, nagyon nagy ellenségnek tartották. 1959. július 7-én letartóztatták Fülöp G. Dénest, a marosvásárhelyi Vártemplom segédlelkészét. Majd mondvacsínált vádak alapján ítélték el megannyi lelkészt és teológust 5–22 év közötti börtönbüntetésre.

A résztvevők számát tekintve az Erdélyi Magyar Ifjak Szövetsége volt a legjelentősebb 1956-hoz kapcsolódó erdélyi szervezkedés. A tagjai elsősorban középiskolás diákok, szakközépiskolás tanulók voltak, majd csatlakoztak hozzájuk református, unitárius és római katolikus lelkészek, teológusok, tanárok, szakmunkások, gazdálkodó emberek. Az EMISZ-szel kapcsolatosan mintegy 1000 embert hurcoltak meg, közülük 77 személyt állítottak bíróság elé, ítélték el nehéz börtönökre. Az EMISZ központja Brassó volt és a legfőbb feladatuknak azt tekintették, hogy az erdélyi magyarság panaszait eljuttassák a nemzetközi szervekhez, elsősorban az ENSZ-hez. A szervezet tagjait 5–25 év közötti börtönbüntetéssel sújtották. Legtöbbjüket azért, mert nem jelentették fel társaikat.

Az erdélyi magyarság valóban nem lőtt, nem harcolt – konkrét értelemben. De lélekben és lélektől lélekig nagyonis elevenen élte meg ötvenhatot!